

Text i fotos: JORDI BADIA

jordibadia@infonegoci.com

Cel d'estornells

Pocs espectacles naturals són tan impressionants com el de les grans concentracions d'animals. Per gaudir-ne no cal anar a les terres inhòspites de l'Antàrtida a buscar colònies de pingüins, ni a les planures del Serengueti rere la traça dels ramats de nyus, ni tan sols a les llacunes del delta de l'Ebre on s'agrupen els flamencs. N'hi ha prou amb mirar el cel al capvespre manresà i descobrir els estols d'estornells.

A primer cop d'ull, l'estornell és un ocell més gros que un pardal, d'ales i cua curtes per a un vol destre, plomatge negre i bec groc. Vist de prop, el plomatge no és ben negre, sinó que llueix reflexos tornassolats de violeta, blau i verd i, a més, està puntejat de blanc com una delicada pintura puntillista. Els mascles adults —a la foto de l'esquerra—

exhibeixen el negre més intens i un matis blau a la base del bec. En canvi, les femelles no són tan negres i el seu matis al bec és de color rosat. Els immaturs —a la foto de la dreta, segurament una femella— mostren un plomatge bru fosc amb més presència de blanc i el seu bec és completament marró. Finalment, els més joves tenen plomatge de color marró llis, discret.

Els estornells s'alimenten una mica de tot, però sobretot de fruits madurs —olives, cireres, móres, lledons...—, tant els fa silvestres com conreats, i en dispersen les llavors. Això és una benedició per alguns arbres com el lledoner, arbustos com l'aladern fals i lianes com l'heura; en canvi, els pagesos i hortolans ho entenen de manera ben diferent.

Des de la dècada del 1970, els estornells s'han anat estenent cap al sud d'Europa i la seva població ha augmentat. L'adaptació a viure a les planes agrícoles i a treure profit de les àrees urbanes deu tenir-hi molt a veure. Sovint fan el niu sota les teules o en forats de cases abandonades.

A Catalunya hi ha estornells durant tot l'any, però més durant la tardor i l'hivern, quan s'afegeixen els ocells vinguts del nord d'Europa. És llavors també quan es formen els estols més grans. A la ciutat se'ls veu als parcs o posats a les teulades i a les antenes, des d'on deixen anar un xiulet aflautat de síl·labes llargues, amb alts i baixos de to que hom no sap si interpretar com una floreta o un sarcasme. A més, els estornells saben imitar els cants d'altres ocells després de sentir-los.

A la tarda, obeint una estranya consigna que els empeny a agrupar-se, els estornells dispersos per l'àrea extensa on es guanyen la vida vénen volant, ajuntant-se primer en grupets pel camí, fins al dormidor habitual que sol ser un rodal d'arbres alts amb capçades denses, un canyar, una bardissa espessa o els arbres d'un parc urbà. Fou aquest darrer el cas de Figueres i de València, ambdues ciutats al centre d'extenses planes hortícoles, que tingueren grans dormidors d'estornells en sengles parcs.

Quan el sol es pon, s'ha format un estol de desenes, centenars o milers d'estornells. Però encara hi ha llum de dia i és d'hora per anar-se'n a dormir. Al mínim motiu d'alarma, l'estol sencer

de milers d'estornells aixecarà el vol sincronitzat com si fos un sol individu. L'estol es manté unit mentre executa una coreografia de giragonses de vertigen, d'anades i vingudes; tot ell és una unitat plàstica ondulant de marges ben delimitats i densitat d'ocells constant que s'estira o s'eixampla a l'aire; un fluid, l'estol, immiscible dins d'un altre, l'aire. La dansa és magnífica i sorprenent, més encara perquè no hi ha qui la dirigeixi, ni obeeix a cap coreografia assajada. Les acrobàcies aèries de l'estol d'estornells semblen ser un joc sense altre motiu que el goig estètic de la velocitat, la sincronia i la precisió.

Tal com la temperatura d'un cos, la tensió arterial o la consciència d'un cervell humà no es localitzen en cap dels seus elements sinó que sorgeixen de la interacció entre ells, el vol sincronitzat de l'estol

d'estornells emergeix de la pauta de moviment de cadascun d'ells. És el que la teoria de sistemes anomena propietats emergents. Fixem una distància òptima entre un ocell i el seu veí, més un punt inevitable d'atjar, i enlairem el vol. Si la gran majoria d'individus compleixen perfectament la pauta, el resultat global serà una harmoniosa i imprevisible dansa aèria d'un estol d'ocells que ni es disgreguen, ni xoquen entre ells. Una distància regular també es manté entre els estornells posats damunt d'un fil elèctric o a les branques de l'arbre que fa de dormidor.

A Manresa, cada tarda es forma un estol relativament petit d'estornells a La Balconada. Vénen de totes direccions, molts d'ells de l'horta de Viladorris. Primer s'apleguen en una torre i alguns fils elèctrics a tocar de la variant de la carretera, abans d'ajocar-se a la bardissa on passaran la nit. L'endemà, en fer-se de dia, els estornells es dispersaran altra vegada i cadascun d'ells tornarà a la seva feina.

Tant si observem els estornells en les seves piruetes al cel, com si els veiem arrengrats en un fil d'electricitat o enfeïnats en la collita sistemàtica dels fruits madurs, el seu comportament denota un esglaó més d'organització col·lectiva i de capacitat d'aprenentatge que qualsevol altra espècie d'ocell. Quins ocells tan espavilats, els estornells! I quin cas tan bonic de propietat emergent, el vol sincronitzat de l'estol d'estornells! ■

Fotos pàgina esquerra:

A dalt, l'estol d'estornells a La Balconada, en vol —noteu l'orientació idèntica de tots ells i les distàncies regulars—. A baix, arrengrats als fils elèctrics, també en formació regular.

Fotos pàgina dreta:

Dos estornells han posat a la mateixa branca per a la foto. A l'esquerra, un mascle adult. A la dreta, un immatur no tan negre com l'adult.